

Zitierhinweis

Sláma, Petr: Rezension über: Pavel Štoll, Lotyšská kultura a Jednota bratrská. České kontexty lotyšských kulturních tradic v 17.-20. století, Praha: Karolinum, 2013, in: Český časopis historický, 2015, 3, S. 880, DOI: 10.15463/rec.1189741418

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

ZPRÁVY O LITERATUŘE

Obecné

Pavel ŠTOLL

Lotyšská kultura a Jednota bratrská.***České kontexty lotyšských kulturních tradic v 17.–20. století***

Praha, Karolinum 2013, 323 s., ISBN 978-80-246-2284-2.

Práce Pavla Štolla sleduje dějiny působení církevně reformního hnutí Českých bratří, nazývaných také Jednota bratrská či v anglosaském prostředí Moravians, v kontextu lotyšských dějin. Po Bílé hoře byla tato nevelká církev v českých zemích potlačena, její exilová, jazykově poněmčená část se ale pod vlivem německého pietismu, hnutí emočně angažované zbožnosti, v 18. století v saském Ochranově rekonstituovala a během následujících dvou století s nebyvalou energií rozšířila, a to zejména mimo Evropu. Negativní zkušenost s náboženskou nesnášenlivostí naučila tuto církev respektovat svobodu jednotlivce. Tato zkušenost ji ale také vedla k pragmatické zásadě věnovat své misijní úsilí hlavně oblastem, které si nenárokovala žádná z velkých evropských církví. Tak lze vysvětlit přítomnost Jednoty v Grónsku, v Jižní Africe, v Surinamu – a v Pobaltí.

Kniha líčí také spletité dějiny pobaltských národů Lotyšů, Litevců a Estonců, vyrůstajících na substrátu původních ugrofinských Livonců a kulturně neustále v antagonistických silových polích německém a ruském. Německým prostřednictvím tyto národy většinou přijaly luterskou reformaci. Záro-

veň však zde pod vlivem Ruska přetrvalo až do poloviny 19. stol. nevolnictví. Učení a praxe Jednoty bratrské představovalo jakousi třetí cestu, na kterou se vydalo mnoho protagonistů lotyšského národního obrození, kteří nechtěli být ani Němci, ani Rusové. Právě tímto prostřednictvím se do odlehlého Pobaltí a jeho národního diskursu dostalo množství „českých“ motivů (příběh Jana Husa, J. A. Komenského apod.). Jak autor ukazuje, nešlo jen o rozmlženou ozvěnu, ale o konkrétní působení Komenského všenápravných spisů, z nichž v Lotyšsku rezonoval především důraz na vzdělání a usebrání mysli.

Štollova práce sleduje širší veřejnosti zcela neznámou stopu působení českých kulturních dějin. Vychází z důkladné práce s prameny, sleduje publikační činnost oproti Čechům opožděného, z Čech inspirovaného a v mnohém s Čechami paralelního lotyšského národního obrození. Nalezené poznatky pak pouze neshromažďuje, ale poučeně, s použitím sémiotických modelů Jurije Lotmana interpretuje.

Kromě špatného svědomí, jak málo toho čtenář ví o této zajímavé kapitole kulturních dějin Evropy i vlastní země, zanechá kniha ten nejlepší dojem: brázdí málo známé oblasti a je přínosná ohromným množstvím dat a současně schopností pospojovat tato data do nečekaných souvislostí.

Petr Sláma